

የሰንብት ቀለማት (ዘመን፣ አገርና ማንነት)

ሙሉጌታ አለባቸው

“--እስከ ዛሬ ድረስ በአገራችን የፈጠራ ሥነጽሑፍ ውስጥ በልቦለድ፣ በግጥም ወይም በተውኔት ይህን ጉዳይ ዋና ጭብጥ አድርጎ የተነሳ ሥራ አላገኘሁም። እርግጥ ነው ብሔርተኝነትን የሚያነሳሱ የኪነት ሥራዎች አሉን። አዲስ አገር ምሥረታንና አዲስ ብሔራዊ ተረክ መፍጠርን ዓላማ አድርጎ የተነሳ የልቦለድ ሥራ አላጋጠመኝም።---

ደራሲው ማስተዋወቅ አያስፈልገውም። ለበርካታ ዓመታት የተጠበቀው “የሰንብት ቀለማት” ዘጠነኛው መጽሐፍ ነው። ዘጠኝ መቶ ስድሳ ገጾች አሉት። በዐማርኛ ሥነጽሑፍ ረጅሙ የልቦለድ መጽሐፍ ነው። ደራሲው ከልቦለድ ሥራዎቹ በተጨማሪም ጥልቅ ማብራሪያዎችን የሚሰጥበት ሕጽናዊነት የተሰኘ የአጻጻፍ ስልቱ በየጊዜው ተቀባይነቱ እየጨመረ መጥቷል። መጽሐፉ በስምንት ዓቢይ ምዕራፎችና በ46 ንዑስ ምዕራፎች ተከፋፍሏል። በመጽሐፉ መጨረሻ ላይ በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ረዳት ፕሮፌሰር ቴዎድሮስ ገብሬ ዳሰሳ - “ድሕረ ቃል” ተካቷል። በደራሲው ቀደምት ሥራዎች ውስጥ የሚገኙት ዓይነት ምስሎች፣ ቻርቶች፣ ግራፊክ ዲዛይኖችና ሰንጠረዦች በአዲሱ መጽሐፍ ውስጥም ይገኛሉ። የግርጌ ማስታወሻዎቹም በቀይ ቀለም ሰፍረዋል። የዚህ ጽሑፍ ዋና ዓላማ “የሰንብት ቀለማት” ውስጥ ስለ ዘመን፣ ስለ አገርና ስለ ማንነት የተነሱት ጉዳዮች ላይ የተሰማኝን ለማካፈል ነው።

የሦስት ዘመን ሥዕል

“የሰንብት ቀለማት” ውስጥ ያሉትን ዘመናት ጨከን ብለን ብናጠቃልል በትንሹ ሦስት የተለያዩ ዘመናትን ጨምቀን ማውጣት እንችላለን። ቀዳሚው ጥንታዊ ኢትዮጵያ የነበረችበት ጊዜ ነው። ሁለተኛው ዘመን ራሱን “ያ ትውልድ” ብሎ የሰየመው ትውልድ የነበረበት ዘመን ሲሆን ሦስተኛውና የመጨረሻው ከድርሰቱ መቼት ከአስራ ዘጠኝ ሰማኒያዎቹ መጨረሻ ጀምሮ አሁን እስካለንበት ጊዜ ያለው ዘመን ነው።

ቀዳሚው ዘመን፣ ይህም ከአምስት ሺህ አምስት መቶ አመታት በፊት ይጀምራል። ንግሥት ሳባ በፊትና ከታሪክ ሁሉ አስቀድሞ እስከ መካከለኛው ዘመንና እስከ ንጉሡ ዘመን መጨረሻ ያለውን ያካትታል። ከጊዜ መጀመሪያ አንስቶ በጥንታዊ ግዛቶቻችን ላይ ይመላለሳል። ከአባይ ዳር ከናጋታ እስከ ካናክ፤ ከጋፋትና ከወንጌ ነገዶች እስከ ጋሞ፣ ሀድያ እና ደሸት። ከኤውላጥ (ኡጋዴን) እስከ ማጂ። በንጉሥ አጋቦስ ዘመን የነበረው ጥንታዊው ባንዲራችን ቀይ፣ ቢጫ፣ አረንጓዴና ሰማያዊ ሲውለበለብ ይታያል። ንጉሡን የገደለችው የንጉሥ ተዋስያ የልጅ ልጅ ማክዳ ዘውድ ስትደፋም። የመጀመሪያው ጤፍ እንጀራ ሲጋር፤ ተጋግሮም ሲበላ። ከታሪካችን ልንማር የምንችልባቸው አጋጣሚዎች ተሥለውበታል። ጥበብ የነደላቸው ንግሥቶቻችን ስም ተዘክሮበታል። ቅንዳቅስ በናጋታ ነግሣ ሲሶ አገሪቱን ለእስክንድር ስትሰጠው፤ ማክዳም ኢየሩሳሌም ሄዳ የወይን ቦታዋን ለሰለሞን እጅ መንሻ ስታቀርብ። የጥበብኛ ንግሥቶቻችን ስምም ተወስቶበታል። ከኔት ሜር እስከ ዳዲ። ለምሳሌ ዳዳዊ ማለት “...እናት መሆን ካልቻልሽ እናት መሆን ለምትችል ቦታ መልቀቅ፣ ማስተዳደር ካልቻልክ ማስተዳደር ለሚችል ቦታ መልቀቅ፣ ማፍቀር ካልቻልክ ማፍቀር ለሚችል ቦታ መልቀቅ...” ማለት ነው። በሰንብት ቀለማት እንደተገለጸው፤ ዳዲ በአስራ ስድስተኛው ክፍለ ዘመን የነገሡት የአጼ አምደ ጽዮን ሚስት ነች። መካን በመሆኗ ንጉሡ ከሌላ ሴት ወልዶ ሥልጣኑን የሚረከበው አልጋ ወራሽ እንዲያመጣ መክራው እንደዚያው ያደርጋል። በዚህ ለማስረዳት

የሚሞክረው፣ የማትችለውን ነገር ለሚችለው ሰው ልቀቅለት የሚለውን ሀሳብ ከታሪካችን መማር እንደምንችል ነው። ቃሉንም ከመካኗ ንግሥት ስም ተውሰን፣ “ዳዳዊ” ልንለው እንችላለን ይለናል።

በድርሰቱ ውስጥ ልዕላ ሰብዕ ኃይል ተላብሶ የመጣው የተረት ዓለሙ ስንዝሮ፣ ራሱን ማየት እንዳይችል እርግጥን አለበት። “የራስህን ምስል በመስታወት ውስጥ ካየህ ሕይወትህ ታልፋለች” ተብሏል። እኛም እንደ ስንዝሮ እርግጥን አለብን? ታዲያ ምነው ወደ ራሳችን ማየትን ይህን ያህል ፈራን? ያለፈው ዘመን እንደሚጠላ ሕልም፤ እንደ ቅዠት ሆነብን? “...ታሪክ ምኑ ቅዠት ነው? ያለፈው ዘመን ምኑ ቅዠት ነው?...” ሲል ይጠይቃችኋል፤ ስንዝሮ።

በዘመን ውስጥ የሚጓዘው ይህ መለኮታዊ ፍጡር፤ በታሪካችን ውስጥ እየተጓዘ ወደ ዛሬ በተጠጋ ቁጥር የሚያጋጥመውን ሰው ሲወርፍ፣“ባረጀሁ ቁጥር የሚያጋጥመን ታሪክ የማያውቅ ደንቆሮ ነው” ይላል። በአጭሩ ወደዚህ ዘመን እየቀረበ ሲመጣ፣ ዜጎች ለታሪክ የሚሰጡት ቦታ እየቀነሰ መጥቷል ነው። ዛሬ ስንቶቻችን ነን የታሪክ ጉዳይ ግድ የሚለን?

“እዚህ አገር ላይ መርዝ በፈረንጆች እንደተነሰነሰ አላውቅም። እንዴት ሰለጠነ የተባለው አውሮፓ መርዝ ይነሰንሳል?” ይላል ዮሴፍ። ልብ በሉ፤ የተማረ ይግደለኝ የሚባልለት (እንዲባልለት ያስደረገ) የያ ትውልድ፤ ምሁር የሕክምና ዶክተር ነው እንግዲህ... ምን እንደ ዶክተር ዮሴፍ የተማርን ብንሆን መቃብራችን የሚቆፈረው ታሪካችንን በመዘንጋታችን ባድማ ላይ ነው! When a nation goes down or a society perishes, one condition may always be found – they forget where they come from እንዲል በመጽሐፉ ውስጥ የተጠቀሰው Carl Sandberg የተባለ ገጣሚ።

ሁለተኛው ዘመን፡ ዘመነ “ያ ትውልድ”። ደራሲው በሰንበት ቀለማት ብቻ ሳይሆን በሌሎች ልቦለዶቹም በተደጋጋሚ የሚያነሳው ዘመን ነው። ለምሳሌ በ”ይወስዳል መንገድ ያመጣል መንገድ” በተባለው መጽሐፉ ውስጥ “ያለፈው ዘመን ከአሁኑ ለምን ከፋ?” ሲል ይጠይቃል። በተቃራኒው የዚህ ዘመን ሰዎች ስለ ጀብደቸው ሲሰብኩን ራሳቸውን ከቅዱሳን ተራ ሊያሰልፉ ምንም ያህል አይቀራቸውም።

እንደዚህ አብዝተው የሚነጨንጨንን ክሸፍ ቅዱሳን ሁሉ “የሰንበት ቀለማት” ኩም አድርጓቸዋል። ያኔ በባሩድ ዛሬ በቀለም፤ በአፈሙዝ አልሆን ሲል በመንገል የሚተነኩሱንን ማለቴ ነው። ያ ትውልድ ሰባት አይነት ደዌ እንዳለበት ተገልጧል። ደዌ አንድ፡ “የተማረ ይግደለኝ ሲባል ሰምቶ ተደሰተ እንጂ ቀስ በሉ አላለም”። ደዌ ሁለት፡ “ዞር ብለው የደርግን እና የንጉሥን የትምህርት ስርዐት ቢሰድቡም ያኔ ያገኙት ዶክትሬት ግን ይሞካሻል”። [...] ደዌ ስድስት፡ “ሁሉም ያለ ምህረት ያለ በቂ ትንታኔ የዛሬውን ወጣት ያማሉ። ... ወጣት ድሮ ቀረ አንዱ ወሬያቸው ነው። ድሮ ሲሉ እኛ ማለታቸው ነው።” ስለ ያ ትውልድ የተባለው ብዙ ነው። ቀሪዎቹን ደዌዎች በዝርዝር ለማየት “የሰንበት ቀለማት”ን ይመልከቱ። (ከገጽ 428-430)

ሦስተኛው ዘመን፡ አሁን። “የሰንበት ቀለማት” የሚተረከው አስራ ዘጠኝ ሰማኒያዎቹ መጨረሻ ላይ ነው። ዛሬ የምንኖረው ሕይወት ይብዛም ይነስም የተመሰረተው ያኔ ነው። በቀላሉ ካፒታሊዝምና የብሔረሰቦች መብትን ማንሳት ይቻላል። ሆኖ አመታት ከርመው ዛሬ የተባባሱ ሳንካዎቻችን፤ በስፋትና በጥልቀት እየጎለበቱ የመጡ ችግሮቻችን ሁሉ ያኔ ቡቃያ ነበሩ። መጽሐፉ ያን ዘመን ሲገልጽ፤ ስለ ዛሬ እየነገረን ቢመስለን የደራሲውን የትንቢት ችሎታ ማድነቅ ግድ ይለናል።

ዘመን፣ሞትና የሰንበት ቀለማት

በሰንብት ቀለማት ውስጥ ሞት አብዛኛውን ጊዜ ትዕምርታዊ ሚና ይጫወታል። የሚሞቱና በሕይወት የሚቀጥሉት ገፅ ባሕርያት ሁሉ የሚወክሉት ነገር መሞቱን (ወይም እየቀጠለ መሆኑን) የሚያመለክቱ መጠቀም ናቸው። የተኮላ ያለ ምንም ሀሳብ መኖር፣ ካሻው ሴት ሁሉ እየተራከበ፤ ልቡ የፈቀደውን ሁሉ እያደረገ በሕይወት መቀጠሉ ይህን ዘመን ያሳያል። በአንፃሩ ደግሞ ከላስታ የወለደው ልጁ ተስፋዬ በሰመ ሞክሼነት መሞቱ/መገደሉ ያን ዘመን ያሳያል። “ተኮላ የመጨረሻው የአዲስ አበባ አረኛ ነው። ... ከአንድ ቅጥ መረጃ አንድ ቅጥ መደምደሚያ ማግኘት የለመደ ባለ ጠፍጣፋ አንጎል ነው...” የሚለውን ስናነብ እየተነገረን ያለው ተኮላ ስለሚባል አንድ ግለሰብ ሳይሆን ስለ ዘመናችን ብዙ ተኮሎች እንደሆነ ብናስብ የተሳሳትን አይመስለኝም። በነገራችን ላይ እዚህ ላይ በ”እቴጌቴ ሎሚ” ሽታ ውስጥ የሚገኘውን “አሸራዊነት” የተሰኘ ፅንሰ ሀሳብ ማውሳት ተገቢ ነው።

አሸራዊነት ማለት “ሆን ተብሎ አስሩ መረጃ እንዳለ እየታወቀ አንዱን ብቻ እንደ ታላቅ ወካይ ጉዳይ አንስቶ መሟዘዝ” ማለት ነው። አሸራዊያን የሚለው ሀሳብ “ዐሹራ” ከሚለው ቃል የመጣ ይመስላል። ዐሹራ ደግሞ በመዝገብ ቃላት ትርጉሙ፡ ሳሥራት፣ ከዐሥር አንድ እንደ ማለት ነው። በዚህ ዘመን አብዛኞቻችን ከአንድ የመረጃ ቅንጣት ተነስተን አንድ ዓይነት መደምደሚያ ላይ የምንደርስ “የከተማ አረኞች” አይደለንም ትላላችሁ? እሙኑን ብዙዎቻችን ተኮላዊያን ነን። ወደ ዋናው ጉዳይ እንመለስ... የተኮላ ልጅ፣ ሚቹ ተስፋዬ ደግሞ ባልገባውና በማያውቀው ነገር የሞተው፣ የዚያ ዘመን ወጣት ወኪል መሆን ይችላል።

በሰንብት ቀለማት ሌላዋ ሚቹ ዘውዲት ናት። ነገር የገባት የልጅ አዋቂ፣ ዘውዲት ኅሊና ናት። ሠዓሊና ገጣሚ ወርቁ፣ እንቁ ባህሪ እንደሚላት “...የሚረዳት አጃቢ የማትፈልግ መንገደኛ ዐይነት ናት፣ አልፋን/አልፋኝ/አልፋችሁ የምትሄድ” የዘውዲት ራሷን ማጥፋት ማለት ዘመኑ ኅሊናውን በገዛ እጁ ገድሏል እንደ ማለት ነው። ኢብሳም ሞቷል። ሳላይሽ እንኳን “ልዋሽው የማልችለው ነገር ለልጃቸው ለኢብሳ ያለኝ ፍቅር ነው። ምን ክፋት እነሱ ላይ ልስራ፣ በጣም እወደዋለሁ” ያለችው ኢብሳ፣የልብ ንጽሕና ነው። ይህ ባለ ትላልቅ ዐይኖች ንጽሕ ብላቴና በሞት ተወስዷል። ማሕበራዊ ሕጻኖችን በጽሑፉ የሚሟገተው፣ ማንነትና አገር ላይ የሚፈላሰፈው የቀለም ቀንዱ የሐንስ ወላይሶ፣ እሱም ሞቷል። ብናጠቃልለው፣ የዋህነት፣ ኅሊና፣ ንጽሕና እና ጭንቅላት ሞተዋል። በተቃራኒው በሕይወት የሚቀጥሉት እነ ቤላ፣ እነ ፊያሜታ፣ እነ ተኮላ ናቸው። እነዚህ ገጸ ባሕሪያት ደግሞ እንደ አገር እንድንታመም ላደረጉን ለብዙዎቹ ማሕበራዊ ደዌዎቻችን መንስዔዎችና አስፋፊዎች ናቸው።

ማሕበራዊ ደዌያችን

ማሕበራዊ ደዌያችን ዝቅጠት ነው። ወይም ደራሲው በሌላኛው ረጅም ልቦለዱ በ“መረቅ” ውስጥ ያስተዋወቀንን የግዕዝ ቃል ልጠቀምና ማሕበራዊ ደዌያችን “ሐሲር” ነው። “የተማራችሁትም ያልተማራችሁትም በሐሲር ጎዳና ሰከም ሰከም ስትሉ እንደ አንድ ዜጋ ወንድማችሁ ታዘብኳችሁ።” ይለናል፡፡ (ሐሲር የእንግሊዝኛውን decadence ይተካል)።

በሰንብት ዘቅጠናል? የቱን አንስተን የቱን እንተዋለን? “የሰንብት ቀለማት” ግን አስቀያሚውን ዝቅጠታችንን ሁሉ በውብ የታሪክ ቅንብር በስፋት አሳይቶናል። ከቋንቋችን ቢጀመር፣ “ያ ያ ማለት፣ከ አዎ ይበልጣል” ይለናል። ይህን የዘመናችን አንዱ ደዌ አይደለም? እንዲያውም “አዎ” የሚል መልስ ሰጥተህ ብትሳሳትና ሌላ ሰው ደግሞ ለተመሳሳይ ጥያቄ “ያ” ብሎ መልስ ቢሳሳት፣ እሱ በትክክል እንደመለሰ ሳይቆጠር ሁሉ አይቀርም ልበል?

ሌላው ደዌ የገንዘብ አምልኮ ነው። ቸቹ አንዱን ዝቅጠታችንን ከባዕድ በተዋሰ አንደበት (ይሄም ራሱ ሌላ በሽታ ነው!) አስቀምጣለች፡- “ዋት ኢዝ ሆሊየር ዛን ካሽ?” መጽሐፍ ቅዱስ፤ “እምነት ተስፋ ፍቅር እነዚህ ሦስቱ ጸንተው ይኖራሉ፤ ከእነዚህም የሚበልጠው ፍቅር ነው” ይላል። በሰንበት ቀለማት ደም ቸቹ “ፍቅር ሀይለኛ ብትሆንም ግን ካሽ የበለጠ ሀይለኛ ነው። ካሽ ፈጣሪ ነው። ... አማኙ ሁሉ ጆሻ፤ እየሱስና አላህ እያለ ካሽ ካላየ ይደበራል” ትለናለች። በልቦላዱ ነዋይ “አዲሱ አምላክ” ሆኖ ቀርቧል። ሃይማኖት የለውም። “ሲፈልግ ክርስቲያን ይሆናል፤ሲፈልግ ሙስሊም።” ይሄም የዘመናችን እውነት ነው።

ሕመማችን ጉልቆ መሣፍርት ነው። ቋንቋና ማንነትን ማጣት፤ ገንዘብን ማምለክ ብቻ አይደሉም። ጎሰኝነት፣ ታሪክን መጥላት፣ ወዘተ። በወል ታመናል፤ በቡድን ደዌ ተጭኖናል።

በአንዱ ምዕራፍ፤ የራሱ እና የሌሎችም ሕመም ሁሉ ተደምሮ በተኮላ ሬብ ፈስ መስሎ ይወጣል። ቁናሱ ብርቱ ነው። የአባላዘር በሽታ ለመታከም ካልሆነ በስተቀር ሐኪም ቤት ሄዶ የማያውቀው ተኮላ፤ እንደዚህ እንግዳ አይነት ሕመም ሲጠናወተው ሐኪም ቤት ሄዶ ሲታይ፡“ስምቶት የማያውቀው በአንደበቱ አጥርቶ ሊደግመው የማይችል ከአንጎሉ ተጣብቆ የቀረ የእንግሊዝኛ ስም” ይሰጡታል። በሽታህ ‘ግሩፕ ሂስቴሪያ’ ነው ይሉታል። የእሱ ብቻ ሳይሆን ሌሎችም ሁሉ የቃገቶት አንድ ላይ ተደምሮ ሕመም ሆኗል። ይህ የቡድን ቅዠት ነው። Group hysteria ወይም collective delusion! Group hysteria ወይም collective delusion በመንጋ መታመም፤ ማሕበራዊ ደዌ ነው። ይህ አይነቱ ሕመም ደም ዛሬያችንን ማበላሸት ብቻ ሳይሆን ነጋችንንም ይወስናል።

ሌላኛው ችግራችን የእነ ፊያሜታና የእነ ቤላ በሽታ ነው። ሱዶሎጂያ ፋንታስቲካ! ስሙ ደስ አይልም? (በሽታ እንኳን በእንግሊዝኛ ሲጠራ መልካም ነገር ይመስለናልና)። በልቦላዱ እንደተባለው የመዋሸት በሽታ ማለት ነው። ሌሎች ስሞቹ mythomania, ወይም pathological lying ናቸው።

“ለፊያሜታ መዋሸት ታለንት ነው”። (ይቺኛዋን ከፊያሜታ ጊላይ ጋር ማነፃፀር ሌላ ጽሑፍ ይወጣዋል!) ለቤላም እንደዘው። አንድ የተሟላ የውሸት ኤምፓየር አስተዳዳሪዎች ናቸው። ውሸት ይፈጥራሉ፤ የፈጠሩትን ውሸት የሚያስራጩበት መንገድና የሚሸከምላቸው አካል አለ። የሚዋሸትም ለአገራችንና ለሕዝቡ ያላቸውን ጥላቻ በድርጊት ለመመንዘርና ጉዳት ለማድረስ ነው። ደራሲው ሁኔታውን ለማብራራት ተገን ያደረገው ሚሜቲክስ ሳይንስን ነው። ሚሜቲክስ ማለት በዳርዊን የዝግመተ ለውጥ ቲዮሪ ላይ ተመሥርቶ፣በማሕበረሰብ ውስጥ የመረጃ ስርጭት ሂደትን የሚያጠና ሳይንስ ነው።

በዚህ የሳይንስ ዘርፍ ሚም (በአማርኛ ጭም ወይም ጉም) “የመጨረሻ ትንሿ የመረጃ አሃድ” ናት። ሁለትና ከሁለት በላይ ጭም” በአንድ ላይ ሲሆኑ ደም ጭምጭም ወይም ጉምጉም፣ በሳይንሱ memotype ይባላል። ታዲያ የመዋሸት ደዌ የተጠናወታቸው ቤላና ፊያሜታ የሚያመርቱትን ጭምጭምታና ጉምጉምታ “ከቦታ ወደ ቦታ የሚያመላልሳቸው የታመነ ተሸካሚ” ያስፈልጋቸዋል። ምክንያቱም “በማሕበራዊ ተራክቦ ጉምቶች [ወይም ጭምቶች] ከቦታ ቦታ፣ ከሰው አፍ ወደ ሰው ጆሮ እየተሸጋገሩ መጓዝ አለባቸው። አለበለዚያ ሕልውና አይኖራቸውም። ይደክማሉ፣ ይታመማሉ፣ ይለወጣሉ እናም ይሞታሉ”። እነዚህ ታማኝ ተሸካሚዎች “ጀልባ” ወይም “ደንገል” የተባሉት memeboats ከሚለው ሀሳብ በመነሳት ነው። ታዲያ ሁለት እንስቶች እየፈጠሩ በከተማው የሚያስራጩት ወሬ ትልቅ ቁምነገር ሆኖ እንደዚህ መጽሐፍ አስገልጦ፣ ሳይንስ አስጠቅሶ ማነጻጸር ያሻዋል? አዎ! ምክንያቱም ጉዳዩ የሁለት ሴቶች ብቻ አይደለም። ይህን የሚጠራጠር ካለ “አሉ” ተብሎ የተነገረውን ስንት አሉባልታ ሰምቶ ለስንቶችስ እንዳደረሰ ያስብ።

አገሩ በወሬ የሚፈታ መሆኑን እናውቃለንና ውሸትን የሳይንስ ሰሌዳ ላይ አጋድመን አናቶሚያን ብናጠና ፈውሱን ለማግኘት አይከብደንም ይሆናል። (ኪነታዊ ፋይዳን ለጊዜው ወደ ጎን ገለል አድርገን ብንጠይቅ፤ አጠቃላይ የመጽሐፉ ጥቅም ራሱ ፈውሱን መለገስ አይደል?)

በሰንብት ቀለማት የተነሳውን አንድ ሌላ ማህበራዊ ደዌ ለማሳየት ሁለት ምሳሌዎች ላንሳና ወደ ቀጣዩ ክፍል ልሻገር። ይህኛው ደዌ ጎሰኝነት ነው። “በክርስቶስ አምናለሁ የሚል ጎሰኛ ቢያጋጥመኝ የክርስቶስ ሰው እንዳልሆነ አውቃለሁ። ረቂቅ ምርመራ አያስፈልግም። ቀኖና መመርመር ግድ አይደለም። ሺህ ጊዜ እንጥልህ በመዝሙርና በቅዳሴ ቢነድ ጎሰኛ ነህ፤ ክርስቲያን አይደለህም። ቀላል ነው።” ይላል በድንግልና የፀነሰችው የምትኬ እጮኛ/ጠባቂ ዶክተር ዮሴፍ። (አ! ስም አወጣጥ!)

የጎሳ ነገር ከተነሳ ከሳላይሽ ንግግር ይቺን መጥቀስ ተገቢ ነው። “ይህንን አባይ በማዝዳ ኤስ ዩ ቪ የማቋርጠው ስለ ብሄረሰቦች እኩልነት በማሰቤ አይደለም። ማን ከማን ነጻ ይወጣል። አንዱም ቅማላም። ሁለተኛውም ቅማላም። ሁሉም ያልቀናው ቅማላም ነው። አንዱ በአንዱ እያሳበበ ይታሸ። እንተዋወቃለን በየቦታው። ረጋሚም ተረጋሚም”። በዚህ ዘመን የዘረኝነት አርማ አንግባችሁ የምትጨቁቁቁን ያልቀናችሁ ጎሰኞች ሆይ! ይህን ሰማችሁ? እስቲ ለአፍታ እንኳን አንዳችሁ በሌላችሁ ማሳበቡን ተወድ፤ በጎሰኝነት ዐይን-አር የተጨፈነ ዐይነ ጎሊናችሁን ጠራርጉት። ለጎሳችሁ ያላችሁ ስሜታት አሁንም በጥንታዊው የጋርዮሽ ስርዓት እንደነበረው በደመነፍስ አይደለም። በአናሳ የአደን ቡድን ውስጥ እንዳለን አናስብ። በዚህ ዘመን የዘረኝነት አርማ አንግቦ ለሚጨቁቁቁ ሁሉ ይህ ጥሩ ማንቂያ ነው። ጸሀፊው እንዳለው፤ “...our emotions are still governed by the instincts appropriate to the small hunting band; <the savage in us still regards as good what was good in the small group” (F. A. Hayek, Law, Legislation and Liberty) በትንንሽ መንጋ ቡድኖች ከመቆራቆዝ ይልቅ ከፍ ብሎ ስለ ሀገር ማሰብ አይበጅም?

ስለ አገር ምሥረታና ስለ ኪነት አስተዋጽኦ

እንደ ብዙ የዓለም አገራት ይህቺ አገር የተመሠረተችው በግዛት ማስፋፋት ነው። ግዛት ማስፋፋቱ ሰላማዊ ነበረ ወይ? የሕዝቦች ግንኙነትስ እውነት የጨቋኝና የተጨቋኝ ነበረ ወይ? የሚሉትን ጥያቄዎች ለማንሳት አልፈልግም። የግዛት ማስፋፋት በእኛ አገር ብቻ የተፈጠረ እንግዳ ክስተት አይደለም። በማዋሃድና በመበታተን ታላላቅ የሥርወ መንግሥት አገራት ይመሠረታሉ። ልዩ ልዩ ቡድኖች በመዋሃድ ጭንቅት በግጭቶች፤ ለሀይልና ለክብር በሚያደርጉት ትንቅንቅ ውስጥ ያልፋሉ። ቡድኖቹ በዚህ ውስጥ ሲያልፉ አንዱ በሌላው ላይ ጥገኛ መሆኑ ሊያመጣው የሚችለውን ጭቆና ወይም ማውደም ይፈራሉ። “በቀላሉ ምን መሰለህ? ፍልስፍና አያስፈልገውም። መደምደሚያው፤ ቅኝ አልተገዛሁም” ነው። (የሰንብት ቀለማት) የልቦለድ መጽሐፍ አንብቤ የተሰማኝን ለማካፈል በማቀርበው ጽሑፍ ውስጥ ስለ አገር ምሥረታ አንስቼ ይህን ሁሉ የማወራው ለምንድን ነው? ስለ ኪነት እያወራሁ ስለ ፖለቲካ መዘባረቄስ ለምንድን ነው? ምክንያቱ “የሰንብት ቀለማት” ዋና ጭብጥ የአገር ምሥረታ መሆኑ ነው። “ደግሞ ልቦለድ እዚህ ውስጥ ምን አገባው?” ለምትሉ በሰንብት ቀለማት መጨረሻ ገጾች ላይ ጥልቅ ትንታኔ ያቀረበውን ቴዎድሮስ ገብሬን በተደጋጋሚ እጠቅሳለሁ... “ከነጭራሹስ የአገር (የስቴት) ምሥረታ የከያኒው ጉዳይ (በፖለቲካው ቋንቋ “ማንዴት”) ነው? ለዚህ መልሱ ምን ጥያቄ አለው የሚል ነው” ይላል ቴዎድሮስ።

ኪነት ለአገር ምሥረታ ከምታበረክተው አስተዋፅኦ አንዱን እንጥቀስ ብንል ሚት (myth) ዋነኛው ነው። በተለይም ፖለቲካል ሚት። ፖለቲካል ሚትን ደግሞ አብዛኞቹ የሚት አጥኚዎች “necessary fiction” ወይም ደግሞ “supreme fiction” ይሉታል። (ቴዎድሮስ ገብሬ፣ ድህረ ቃል)።

ሚት በዋናነት አፈ ታሪክ በመሆኑ በዓለም አቀፍ ደረጃ ከውሸት ጋር ይቆራኛል። “ሆኖም ከእውነታና ከትእምርታዊ ልቦለድ የተዳቀለ፤ ማሕበረሰቡ ለአለም ያለውን አመለካከትና በውስጡ የያዘቸውን እሴቶች የሚያሳይ ታሪክ መሆኑን የሚረዱት ግን ጥቂቶች ብቻ ናቸው”። Few understand myths as stories composed of fact and symbolic fiction, stories that are true in the sense that they truly express the basic worldview and values of the people who tell them. (Mythic America) በተጨማሪም “Mythology: Timeless Tales of Gods and Heroes” በሚለው የግሪክና ሮማን ሚቶሎጂ ልዩ ስብስቧ የምትታወቀውና፤ ባበረከተችው አስተዋፅዖም የአቴንስ ከተማ የክብር ዜግነት የተሰጣትን ኤዲት ሐሚልተን ብንጠቅስ፡- “What the [Greeks] myths show is how high they had risen above the ancient filth and fierceness by the time we have any knowledge of them” ትለናለች። ሚት የማሕበረሰቡን እሴት ብቻ ሳይሆን የሀሳብ ልዕልናውንም ያሳየናል።

ሚት የጥበብ/የኪነት አንድ ዘርፍ በመሆኑ ኪነት ለአገር ምሥረታ ያላት አስተዋጽኦ ቀላል አይደለም ማለት ይቻላል። ይህም የሚሆነው አንድ አገር ከተመሠረተች በኋላ አገር ሆና እንድትቀጥል፤ የማሕበረሰቡን እሴቶች የሚያሳይ አንድ (ወይም ከዚያ በላይ) ተረክ ስለሚያስፈልጋት ነው። ቴዎድሮስ ገብሬ “ያለ ሚት የቆመ አንድም አገር የለም” ሲል የማይታመን ሊመስል ይችላል። አሜሪካን እንኳን ብናይ አገሪቷን አሜሪካ የመሆን ቀለም የሚሰጧት ሁለት ዋና ተረኮች አሉ። Mythic America በተባለውና ስለ አሜሪካና ብሔራዊ ሚቶቿ መጣጥፎችን ባካተተው የIra Chernus ጠማር ላይ እንደሰፈረው፤አንደኛው የተስፋና የለውጥ ሚቶሎጂ ነው። ሁለተኛው ደግሞ የአገር ውስጥ ደህንነት ሚቶሎጂ። እነዚህ ሁለት አብይ ተረኮች አሜሪካ በአገር ውስጥ ራሷን እያሻሻለች እንድትቀጥል ብቻ ሳይሆን ራሷን የዓለም ሁሉ ጠባቂ እንደሆነች አድርጋ እንድትቆጥር የሚያስደርጓት ዋና ምክንያቶች ናቸው።

ወደ አገራችን እንመለስ። ጥበብን የተጠማች ንግሥታችን ሳባ ከሰሎሞን የጥበብ ምንጭ ጠጥታ ልትረካ መካከለኛው ምሥራቅ ትሄዳለች። “የሰሎሞንን ዝና በሰማች ጊዜ በእንቅስቃሴ ትፈትነው ዘንድ [ወደ ኢየሩሳሌም] መጣች... ንጉሡንም አለችው፡- ስለ ነገርህ እና ስለ ጥበብህ በአገሪ ሳለሁ የሰማሁት ዝና እውነት ነው... እነሆም እኩሌታውን አልነገሩኝም ነበር፤ ጥበብህና ሥራህ ከሰማሁት ዝና ይበልጣል...” (መጽሐፍ ቅዱስ) ሳባ ከሰሎሞን ጸነሰች፤ ብቸኛ ወንድ ልጇን ምኒሊክ ቀዳማዊን ወለደች። ምኒሊክ ታቦተ ጸዮንን ከኢየሩሳሌም ይዞ ወደ አገሩ ተመለሰ (ክብረ ነገሥት)። የኢትዮጵያ ታሪክ የተመሠረተው ሰሎሞን፤ ሳባ እና ሚኒሊክ ቀዳማዊን ሦስት አምዶ ባደረገው በዚህ የክብረ ነገሥት አውራ ተረክ (Grand Narrative) ላይ ነው። (ቴዎድሮስ ገብሬ፡ ድህረ ቃል)

ይህ ተረክ አገልግሎት እየሰጠ የቀጠለው ግን እስከ አስራ ዘጠኝ አምሳዎቹ ብቻ ነው። ከዚያ በኋላ “ያ ትውልድ” ያቀጣጠለው አብዮት መጣ። ይህቺ አገር ከተመሠረተች መቶ አመት እንኳን አልሞላትም የሚሉት ክርክር ነፍስ ዘራ። አገራዊው ተረክ ወደ ተራ ተረትነት ደረጃ ዝቅ አለ። በአገሪቷ ታሪክ ላይ ትልቅ ክፍተት ተፈጠረ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮም ያለ አውራ ተረክ “እየኖርን” ነው።

“የሰንብት ቀለማት” ይህን ክፍተት የሚሞላ ትረካ ነው። ንግሥተ ሳባ እየሩሳሌም ሄዳ፤ ከሰሎሞን ፀንሳ፤ ምኒሊክ ቀዳማዊን ወለደች የሚለው ተረክ በአዲስ ተረክ ተተክቷል። አዲሱ ተረክ ደግሞ “ከዘመናዊው

ዓለም፣ ከዘመናዊው አስተሳሰብ፣ ከአዳዲሶቹ ፊዚካዊ ሳይንሶች፣ ከሥነ ልቦና ሳይንስ እና ከዘመናዊው ኪነ ጥበብ ጋር ጥብቅ የሆነ ግንኙነት አለው።” (በይነ-ዲሲፕሊናዊ የሥነ ጽሑፍ ንባብ በቴዎድሮስ ጉብሬ)

ይህም መጽሐፍ ከተራ ልቦለድነት በላይ ከፍ ብሎ እንዲታይ ያደርገዋል። ለዚህ ማረጋገጫው የቴዎድሮስ ጉብሬ ቃል ነው። “የስንብት ቀለማት፣ የአዲስ ርእይ፣ የአዲስ ርእዮት፣ የአዲስ አስተርጓሚ፣ በጥቅሉ የአዲስ አገር ምስረታ (state formation) መድበል ነው የሚል እምነት አለኝ”፤ እንዲል።

እስከ ዛሬ ድረስ በአገራችን የፈጠራ ሥነጽሑፍ ውስጥ በልቦለድ፣ በግጥም ወይም በተውኔት ይህን ጉዳይ ዋና ጭብጥ አድርጎ የተነሳ ሥራ አላገኘሁም። እርግጥ ነው ብሔርተኝነትን የሚያነሳሱ የኪነት ሥራዎች አሉን። አዲስ አገር ምሥረታንና አዲስ ብሔራዊ ተረክ መፍጠርን ዓላማ አድርጎ የተነሳ የልቦለድ ሥራ አላጋጠመኝም። ከኢ-ልቦለድ መጽሐፍት መካከል ግን አገራዊ ችግሮቻችንን መርምሮ መውጫ ቀዳዳውን ለመጠቀም በስፋት በማብራራቱ የወደድኩት አንድ የማርቆስ ረታ መጽሐፍ ነው።

ማርቆስ ረታ እና አዳም ረታ

“የስንብት ቀለማት”ን አንብቤ ስጨርስ ከጥቂት ዓመታት በፊት ያነበብኩት አንድ መጽሐፍ ትዝ አለኝ። መጽሐፉ በማርቆስ ረታ የተጻፈ ሲሆን ርዕሱ፡- “Organic Ethiopia: Reflections on its search, confusion and way-out” ይላል። ከርዕሱ እንደምንረዳው አዳም በልቦለድ ያሳየውን ማርቆስ በኢ-ልቦለድ ለማቅረብ ሞክሯል። ማርቆስና አዳም በብዙ ነገር ይመሳሰላሉ። (የአባታቸው ስም አንድ መሆኑ ግን ተራ አጋጣሚ ነው)።

በጠቅላላው የሚያመሳስላቸው ሁለቱም አገር አቀፍ ችግር ውስጥ መሆናችንን ማመናቸው፣ የችግሩን ምንጭ ለመመርመር መሞከራቸውና መፍትሄ ለማመላከት ጥረት ማድረጋቸው ነው። ሁለቱን ማነጻጸር ሰፊ ጥናትን የሚጋብዝ ቢሆንም ለአሁኑ ግን በቀላሉ ከሚታዩ አንድነታቸው መካከል ምሳሌዎች እያነሳሁ ለማየት ልሞክር። የመጀመሪያው ተመሳሳሎ መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ጉዳይ ነው። መያደች በሁለቱም መጽሐፎች በሰፊው ተነቅፏል። የገንዘብ አቅማቸውን ተመክተው ኢትዮጵያዊ አስተሳሰቦችን በመጨቆን፣ የራሳቸውን እምነትና ባሕል ለመጫን የሚሞክሩ የምዕራብ መሣሪያዎች ሆነው ቀርበዋል።

“the once independent and proud citizens [Ethiopians] are being taught to look up to the same people – who have come to make a living out of the disaster they [NGOs] exaggerate and magnify through their subtle art of censoring our activities by offering and/or refusing sponsorship.”

ማርቆስ ይህን የመያደችን የ“ማሰልጠን” ተልዕኮ ሲተች፤ እነሱ ኋላ ቀር የሚሉት ጎጂ ልማድ በባሕላችን ግን ተወዳጅ እሴት ሊሆን እንደሚችል ለማስረዳት በአስራ ስድስት አመቷ የሃምሳ አመት ሰው ያገባች አክስቱን ምሳሌ ያመጣል። “...ሁለት ወንድና አንድ ሴት ልጅ ወልደዋል። በሙያ ዳኛ የነበረው ባለቤቷ ወደ ፍርድ ቤት ለሥራ ሲሄድ በጣም ቆንጆ ከመሆኗ የተነሳ ቤት ውስጥ ቆልፎባት ይሄድ እንደነበር ነግራኛለች። ይህን እያስታወሰች ስትነግረኝ ፊቷ ላይ የማየው ፈገግታ እንጂ ሐዘን አለመሆኑ ያስገርማል። በዚህ የባሏ ድርጊት ውስጥ ለእሷ የሚታያት ቀናተኛ አፍቃሪ እንጂ ጨቋኝ ባል ስላልሆነ ደስ ተሰኘች (she felt flattered)!” ይላል። በስንብት ቀለማት ደግሞ ፊያሜታ የምታስተዳድረው ሴሕጤድ የሚባል አስቂኝ ስም ያለው መያደ፤ የሴቶች ግርዛትን የማስቆም አጀንዳ ይዞ ይሠራል። ፊያሜታ ለረጅም ጊዜ ውጪ አገር ቆይታ የመጣች ሴት ስለሆነች “ሰልጥናለች” (ገንዘብ የለኝም ለማለት “አምስት ሣንቲ የለኝም” ስትል ግን ሆን ብላ የድሮውን ብትረሳም ያደገችበትን ፍቃ ማጥፋት እንደሚሳናት ታጋልጣለች)። የልጅነት አፍቃሪዎ ሚኒሊክ

ባዩ፣ አገር ቤት መምጣቷን ሰምቶ፣ ሰላምታ ሊያቀርብላት ሴቶችን ሰብስባ ስልጠና የምትሰጥበት ቦታ ድረስ ይሄዳል። አላውቅህም ብላ መካዷ ሳያንስ ከሩቅ ቆሞ እስክትጨርስ የሚጠብቃትን ሚኒሊክ፣ የፈረንጅ ሀሳብ ተውሳ “አይገርምም? ሼሪ ስትሬንጅ ዚስ ኢዝ ስቶኪን?” ትላለች። ተራኪው ይቀጥላል... “ከአሜሪካ ሊቃቅማ ያመጣቻትን ዝባዝንኬ ፅንሰ-ሀሳብ እዚህ አገር ላይ ስትለጥፍብን። “ስትሄድ ስከተላት” የተባለ ዘፈን አልሰማችም? የሐበሻ ሴት ስቶክ ተደርጋ እንደምትበላ፤ ስቶክ ካላደረጓት ያልፈለጓት እንደሚመስላት አታውቅም? ረሳች?”

ሁለቱ ጸሐፍት የሚመሰሰሉበት ሌላው ነጥብ ምሁራንና አርቲስቱን የሚተቹበት መንገድ ነው። ለማርቆስ ያለንን ነገርና የንደለንን ነገር ለይቶ ማሳየት የሚገባው አርቲስቱ ነው። “the crux of most of our confusion is our ignorance of what we have and what we have yet to seek, as well as the widespread cluelessness of Ethiopian virtues we have to retain” ካለ በኋላ ይህንን ባለማድረጋቸው አርቲስቶቻችንን ይወቅሳል። አርቲስቶቻችን ታሪክና ቅርሳችንን የሚያጎላ፤ በአገራችን እንድንኮራ የሚያደርገን የጥበብ ስራ ከመሥራት ይልቅ ቀለብ የሚሰፍሩላቸው መያዶች (ምዕራባዊያን) ያስቀመጡትን አጀንዳ ለማሳካት ይለፋሉ ይላል። አዳም ደግሞ ምሁራኖቻችንን እንደዚህ ይተቻል፡- “የኢትዮጵያ ምሁራን ሲሰለጥኑና ዘሮቻቸውን ሊያሰለጥኑ ሲፈልጉ መጽሐፎች ይጽፋሉ። በነዚህ መፅሐፎች ውስጥ የሚጠይቁት አንድ ዋነኛ ጥያቄ እኔ ምን አለኝ? ሳይሆን እነሱ ምን አላቸው? ነው አሉ። ...ካላመናችሁ ጃፓን እንደምን ሰለጠነችን ያንብቡ...”

የሁለቱ “ረታዎች” ተመሳሳሎ ለማሳየት ከምሞክረው በላይ አስገራሚ ነው። አንዳንድ ነጥቦች ላይ ተመሳሳሊቸው ቃል በቃል ወደሚመስል ደረጃ ይጠጋል። በሀሳብ ደረጃ ደግሞ አገራችን አሁን ለገባችበት አዘቅት ዋና ተጠያቂ ከሚያደርጉት አካል አንዱ፣ ያ ትውልድ ነው። ለራሱ “ያ ትውልድ” የሚል መጠሪያ ያወጣው ትውልድ አባላት፤ “ሁሉም ያለ ምህረት፣ ያለ በቂ ትንታኔ የዛሬውን ወጣት ያማሉ። ... ወጣት ድሮ ቀረ አንዱ ወሬያቸው ነው። ድሮ ሲሉ እኛ ማለታቸው ነው” ይላል - “የሰንበት ቀለማት”። Organic Ethiopia ደግሞ፡- “Whenever they make comparisons, they are likely to assert that the good old days, their days, were far more productive, the real times of the flourishing Ethiopian art [and by extension everything else!]” ይለናል።

አዳምና ማርቆስን በሁለቱ መጻሕፍት እንመዝናቸው ብንል፣ ሁለቱም አገራቸውን የሚወዱ ብሔረተኞች እንደሆኑ መገመት የተለየ ጥበብ አይጠይቅም። ምዕራባዊያንን አስመልክቶ nearly xenophobic የሆነ አመለካከት አላቸው ለማለት ደግሞ የሁለቱን መጽሐፍት ይዘት መረዳት ብቻ ይበቃል። በሰንበት ቀለማትም ሆነ በOrganic Ethiopia “ባዴ” (ባእድ ከሚለው የመጣ የአዳም ቃል) አይበጀንም፡ : አስፈላጊነቱን ሳንመረምር የምናስገባው የባዴ ሀሳብና ቁስ ግን ልዩ ክብር ይሰጠዋል። አገር በቀል ከሆነ ተመሳሳይ ሀሳብና ቁስ ጋር ሲወዳደር የባእዱ ይሰገድለታል። ለዚህ አንዱ ማስረጃ “ከውጭ የመጣ ነው” በሚል አረፍተ ነገር ታጅቦ የሚቀርብ ማንኛውም ነገር የሚታይበት መንገድ ነው። አዲስ አሠራር፣ መድሃኒት፣ ልብስ፣ ስልጠና ወዘተ “ከውጭ የመጣ” ከተባለ ሌላ ተጨማሪ ጥያቄ ሳይቀርብ ምርጥነቱ ይረጋገጣል። “ከሌላ ጥላኔት” እንደመጣ ሁሉ እንደ ተአምር ይታያል። በአዳም መጽሐፍ ውስጥ የሚገኘው ዘ ድሬክ የተባለ ሆቴል (ስሙ እንኳ ከውጭ የመጣ!) “...የተገነባባቸው እቃዎች ከድንጋዩ በስተቀር ሁሉም ከውጭ የመጡ ናቸው። ከውጭ ሀገር አይደለም። ከውጭ (ለብቻው ቃሉ ሲባል ሌላ ጥላኔትም ይመስላል)...” በማርቆስ መጽሐፍ ተመሳሳይ ሀሳብ በሌላ አገላለጽ እንዲህ ተቀምጧል፡-

“The operative parameter already established as an unquestionable truth is that

whatever domestic is bad/ inferior and whatever comes from overseas good superior. Not just in goods, but in everything; the Ethiopian way of doing things is considered to be inferior, uncivilized.”

በመጨረሻም ሁለቱ መጽሐፍት/ጸሐፊያን አገራችንን ከገባችበት ችግር ለማውጣት የሚያስቀምጡትን የመፍትሔ ሀሳብ አንስቼ ወደ ቀጣዩ ርዕስ ልሂድ።

“Let’s drop all ‘-isms’... they blind most of us from seeing what really concerns us” የሚለው ማርቆስ፤ ያለንና የሌለንን ከለየን በኋላ የራሳችን የምንለው አገር በቀል የሆነ “ኢዝም”፤ አዲስ ሕልዮ ማፍለቅ ይቻለን ይሆናል ይላል። “...we may even come across with the notion of coining our own – home grown –ism.”

ይህ ደግሞ በስንብት ቀለማት የተነሳው አብይ ጭብጥ ነው። “ተረት ይመስላል” በሚለው የመጨረሻው ምዕራፍ፤ ምትኬ በተባለች ልጃገረድና መንኲብያ በተባለ ልዕላ ሰብዕ (እርሱም የማንነታችን ሁሉ ወኪል የሆነ) ተራክቦ፣ የሰው ስጋ ለብሶ የሚወለድ ማኩታ፤ የራሳችን የምንለው አዲስ ሀሳብ አዲስ ማንነት ይወለዳልና!

ማንነት ምንድን ነው?

“...የመቃረን አለም ውስጥ እንዳለ ያውቃል። ወደ ኋላ መመለስ ‘ማንነት’ ከሆነ፤ ፒሳ ሳይሆን ማንነቱ ቁጣ ነው፤ ያውም ያረረ። ሀምበርገር አይደለም ማንነቱ፤ ጣቶቹ ላይ እየፈረሰ የሚያስቸግረው ዘንጋዳ እንጂራ ነው። ማንነት ከተባለ የሚለብሰው የካልቪን ክላይን ውስጥ ሱሪ አይደለም፤ በጠጡና ጉድፍ ፊንጅ ያስመሰላት ቁምጣው ወይ ንፍጡ ያጠቆራት ጥብቆ ናት። ብዙ ሳያስብ ያውቃል፤ ማንነቱ በየገጅ ቤቱ በወባ ትንኝ ከነዘር ማንዘሩ መዘረር ነው። ማንነቱ ወደ ኋላ እየተገፋ ዝንጅሮ ጋ ባይደርስ እንኳን በልጅነቱ ቀን ከቀን በየሜዳው የነሰነሰው ኮሌራው ነው። ዘፈኑ ሮክ ኤንድ ሮል ሳይሆን ሆዱ በወሰፋት ሲጮህ ነው። ማንነቱ ከአፍንጫው ላይ በእጁ ሲያባርር የገደላቸው የትንኝ ሞሳዎች ናቸው። ማንነቱ ሄኒኬን ቢራ ማንቃረር ሳይሆን በእንትን እንኩሮ የጠየመ አሰር ትፍ ማለት ነው። ማንነቱ መንገድ ዳር ቁጢጥ ብሎ ለበቆሎ ጠባሽ የተናገራት <ያቺኛዋን ስጠኝ> ዐማርኛ ናት። ማንነቱ በጥፍር የነገለ አውራ ጣቱን በቆሻሻ ጨርቅ መተኮስ ነው። አሸናፊ ባያውራውም። እነ ዶክተር ባያውሩትም። አናፍርበትም ብለው ግን ሌላ ሌላ ቢዘባርቁም.....”

ከላይ የቀረበው ገለጻ በልቦላዱ ውስጥ የሚገኘው አሸናፊ የተባለ ሰው ማንነት ነው። አሸናፊ ግን ይህን በአደባባይ ይክደዋል። ልክ እንደ አሸናፊ ሁሉ ብዙ ኢትዮጵያዊ የመቃረን ዓለም ውስጥ ነው። ፈረንጅ ለመምሰል ይለፋል፤ ግን እውነተኛ ማንነቱን የሚደብቅባት ትንሽ ልቡ እሺ አትለውም። በቅርብ ዘመን የተራቆተ ኪሱን እየጠቆሙ “ማንነት የለህም” ሲሉት የሚለግሱት ስንዴና ዘይት እንዳይቀርበት “አዎ የለኝም” ብሎ ምንም ይሆናል። ማንነቱ አባቶቹ በማለዳ መሠልጠናቸው፤ የዓለምን እውቀትና ምስጢር የተረዱ መሆናቸው መሆኑን ዘንግቷል (እንዲዘነጋ ተደርጓል)።

አሁን አሁን በፈረንጆች ብቻ ሳይሆን በኢትዮጵያዊያን ወጣቶች ጭምር ስትዘወተር የምንሰማት አንድ ጥያቄ አለች። “ሁሉን ነገር እኛ ጀመርነው ልትሉ ነው?” ሁሉን ነገር ባይሆንም አብዛኛው ነገር ሲጀመር፣ እኛም ከጀመሪያቸው መካከል መሆናችንን የሚያስረዳ ረጅም ታሪካችንን “ደብተራ የጻፈው” እያሉ ማጣጣል የምሁርነት ወፌ ቆመች ሆኗል። እና ደብተራ የጻፈው እንደሆነስ? “የማንም አገር ታሪክ የተጻፈው በደብተራ ነው” (የስንብት ቀለማት)። ጅምር ምሁራ ሆይ! የፈረንጅ ደብተራ የለውም መሰለህ? አለው! የማርቆስ ረታን አባባል ልጠቀምና እንዲህ “ክፍ” ልበላችሁ... Get off mom’s back!

«የሰንበት ቀለማት» እንዲህ ይላል... “[ፈረንጆች] የእኛን አንድ የአራዳውን ፈረሰኛ ግን እንድንጠላ ይገፋፋናል፤ እምቢ ስንል ደሞ ያጣጥሉታል፤ ማጣጣላቸው አልገባን ካለ በዓለም ያስቁብናል፤ ሳቂ ካጡ ታሪካችንን ይዘርፋናል፤ እሱም የእኛ ነው ብለን ከተሟዘዝን በተለይ ጥቋቁር ሽርኮቻቸውን (ሀበፈረንጃውያንን) ሰብስበው ወደ እኛ እየጠቆሙ የበለጠ ያስቁብናል። እንዲህም ይነዘንዙናል። አሁንስ በዛ (ባይበዛም) ሁሉን ነገር እኛ ጀመርነው ልትሉ ነው? (አልወጣንም)።”

ቆይ ሁሉን ነገር ጀመርነው ብንልስ? ራሳቸው ያመጡትን ሳይንስ ምስክር ጠርተን የሰው ዘር የጀመረው እዚች አገር ላይ ነው ብንልስ? የሰጡንን መጽሐፍ ቅዱስ ጠቅሰን አዳምና ሄዋን የኖሩት ኢትዮጵያ ነበር ብንልስ?

የመጣንበትን ግን ስለዘነጋነው የራሳችን ነው የምንለው ነገር እንዳልነበረን፣ ድርጊታችን ሁሉ በመቅዳት ላይ ተመስርቷል። ይህን ምክንያታዊ አድርገን ለማስረዳት የምንጠቀመው አባባል ደሞ “ፈረንጆችኩ...” ብሎ የሚጀምር ፍርሽ ማነጻጸሪያ ነው። «የሰንበት ቀለማት» ከውጪ አገር ስንወስድ ቢያንስ ወደ ራሳችን ሁኔታ እንዲስማማ እያደረግን መውሰድ እንዳለብን ለማስረዳት ፊብሩወሪ አስራ አራት የሚከበረውን ‘ቫለንታይንስ ዴይ’ በአደይ ቀን ተክቷል። የበአሉ መገለጫ የሆነውን ቀይ ቀለምና ቀይ አበባ እኛን ወደሚገልጸው ቢጫ ቀለምና አደይ አበባ መልሷል።

ሐበሻ (ሌሎች እሱን ለመስደብ ያወጡለትን ስም እንደ ምርቃት ቆጥሮ በኩራት ራሱን በዚህ ስም የሚጠራ አስገራሚ ሕዝብ) ሲቀዳ ሙልጭ አድርጎ ነው። አንድን ጸጉረ ልውጥ ሀሳብ ሲቀበል ከእነ እርግማኑ ነው። “ለወንድሞችህ የባሪያዎች ባሪያ ሁን” የሚል እርግማን በግልጽ የተጻፈባቸውን ቅዱሳን መጻሕፍት እንኳን አሜን ብሎ ተቀብሎ “ይንጀላጀላል”። ሳይሆን እንዲህ ታብራራዋለች፡- “የምቀኝነቴ ትክክለኛነት የሚታወቀኝ አንዱ የካም መረገም ታሪክ ነው። ሁሉም ከአርቶዶክስ እስከ ጴጥሎስ ያለ ሐበሻ የተሰደበበትን ቅዱስ መጽሐፍ ተሸክሞ ይንጀላጀላል። በውዳቂ ታሪክ የእናቱን ጡት ሳይጠግብ ከቆይ፣ ከክርስትና አባትና ከድፎ ዳቦ ጋር ተባብሮ ራሱን ይገድላል። እኔ ማሳበቢያ ሆንኩ እንጂ ሲፈጠር የተሰጠውን እርግማን ነው እንዳይረሳው የምሰጠው። ክርስቲያን ሐበሻ፣ እስላም ሐበሻ ሆይ፣ የካም እርግማንን አስብ፣ ለደይን ተመርጠሃል እላለሁ”

ለደይን የተመረጠንባቸውን መጻሕፍት እየገለጥንም ለልጆቻችን የአይሁድ ስም ማውጣት ልማድ ሆኗል። ምክንያታችን ሃይማኖታችንን መውደዳችን ወይስ የዝቅተኛነት ስሜት? «የሰንበት ቀለማት» ይህንንም ይጠይቃል። “ለምንድን ነው የዚህ አገር ሰው ልሳን እንደሌለው ሁሉ ለወለደው ልጁ ብቻ ሳይሆን ለውሻውም ስም ልመና ቁናውን ይዞ መካከለኛው ምሥራቅ የሚሄደው? ሃይማኖቱን ስለሚወድ ነው ወይስ ዝቅተኛነትን ስለሚወድ?” መጠሪያ ስም ማንነት ነው። ወላጆች ለልጆቻቸው ስያሜ ሲሰጡ እምነትና ተስፋቸውን እያስቀመጡ ነው። ማሕበረሰብ ልጆቹን ሲሰይም ማንነት ፍለጋ ባሕር ተሻግሮ ከሄደ ጤና ማጣቱን ሊያመለክት ይችላል። “...ለስም ለስምም የሴፍ የይሁዳውያን ነው። ታዲያ ማንነቴን ለማግኘት እየሩሳሌም መሄድ አለብኝ?” ይላል ዶክተር ዮሴፍ። «ማሕሌት» ከተሰኘው የደራሲው የበኩር ሥራ ተጠልፋ «የሰንበት ቀለማት» ውስጥ የተገኘችው ኤልዛቤጥ ሌላ ምሳሌ መሆን ትችላለች። “ሰላማዊት”ን የመሰለ ሰላማዊ ስም እያላት በአመንዝራ ሴት ስም የምትጠራበት ኤልዛቤጥ የተባለ ስሟ መመረጡ በራሳችን ቋንቋ ከሚመርቁን፣ በባዕድ አፍ ቢረገጡን እንደምንመርጥ ያሳያል።

«የሰንበት ቀለማት» ለዚህ መፍትሔ የሚጠቁም ልቦለድ ነው። (ልቦለድ ስለው ቅር ይለኛል!) መፍትሔው ወደ ውስጣችን መመልከት ነው። እንደ ዮሐንስ ወላይሶ የራሳችንን ዐይኖች ማየት። ወይም ወደ ራሳችን መመልከት። እንደ እኔ እምነት፣ የመጽሐፍ ደራሲ ወደ ራሱ ተመልክቷል። የራሱን ዐይኖች አይቶ ያገኘው

ደግሞ እስካሁን የሰጠንን መጽሐፍቱን ብቻ ሳይሆን “ሕጽናዊነት” የተባለ የአጻጻፍ ስልቱንም ነው።

ሕጽናዊነት በሰንብት ቀለማት

ደራሲው እንጀራ ላይ ተመስርቶ የፈጠረውን ሕጽናዊነት የተባለ የአጻጻፍ ስልት ለማዳበር በታሪክ መንገድ ወደ ኋላ ተገዞ፤ ከክርስቶስ ልደት በፊት 1500 ዓመት ላይ ያርፋል። ይህ ጊዜ ኢትዮጵያ የተሰኘ ንጉሥ ገዢ የነበረበትና ለመጀመሪያ ጊዜ የጤፍ እንጀራ የተገኘበት ዘመን ነው። “ጥንታዊያኑ ሰዎች በምግባቸውንና አመጋገባችን ጨምሮ በእያንዳንዱ ድርጊት ውስጥ ምስጢር የማስቀመጥ ጠባይ እንዳላቸው ይገባኛል። እንጀራን ሲፈጥሩት፤ ያወረሱን ምግብን ብቻ አይደለም። በሙሉኩሉኤው፣ በአገራችንና በግለሰቦች መካከል ያለውን ግንኙነትም ጭምር እንጂ” ይላል ደራሲው።

በቅርጽ ረገድ ሕጽናዊነት ከእንጀራ የቀዳው ዋና ጸባይ አንዱ፣ ታሪክ ከሌላው ታሪክ ጋር በቀጭጭን የትረካ መስመሮች መገናኘቱ ነው። የእንጀራ ዐይኖች ከላይ ስናያቸው ራሳቸውን ችለው የቆሙ ቢመስሉም ከስር ግን ይገናኛሉ። በሕጽናዊነት ሰዎችና ነገሮች የማይገናኙ ቢመስሉም እንደ ደሴት ብቻውን የሚቆም አካል የለም። በሚዘረጋው የግንኙነት መረብ ውስጥ ሁሉም ገጸ-ባሕሪ ከሌላው ጋር በሆነ ዐይነት የሚታወቅም ሆነ የማይታወቅ መንገድ አንዱ ከሌላው ይያያዛል። ከዚህ በተጨማሪ የሕጽናዊነት አንድ ንዑስ ገጽታ ተጨማሪ ታሪኮችን በሕዳግ ማስታወሻ መተረኩ ነው።

ሕጽናዊነት የቅርጽና የይዘት ብልህ ውህደት ነው። አንዱ ያለ ሌላኛው መቆም አይችልም። ደራሲው በታሪክ መንገድ ላይ የኋሊት ተገዞ እንጀራ ላይ ሲያርፍ፣ ጥረቱ አዲስ ቅርጽ የመፍጠር ብቻ አለመሆኑን ከድርሰቶቹ ይዘት ማየት ይቻላል። ሙሉ ሂደቱ ማንነትን ፍለጋና ወደ ማንነት መመለስ ነው።

ከዚህ አንጻር “የሰንብት ቀለማት”ን ሳየው... I just love how meticulous and intricate the whole book is! ረቂቅና እንከን የለሽ የታሪክና የሀሳብ አወቃቀሩ አጀብ የሚያስብል ነው። ሕጽናዊነት ከዚህ በላይ ሊሻሻል አይችልም። ፍጽምና ደረጃ ላይ ደርሷል። የጎመራ ሕጽናዊነት ልበለው?

ደራሲው ከዚህ በፊት ሕዳግ ማስታወሻዎችን እንዴት በጥንቃቄ እንደሚያዋቅር ያየሁት “ከሰማይ የወረደ ፍርፍር” በተባለው መጽሐፉ ነው። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ “ዱለት፣ ጎሬና ጎር” በተሰኘው ታሪክ፣ “ስልጣኔ እና ምቀኝነት” የተባለ ምናባዊ ማጣቀሻ መጽሐፍ ይገኛል። በሰሌዳ ጎማ ወርቅ በተባሉ ጸሐፊ በ1900 ዓ.ም እንደተጻፈ የተነገረን ይህም መጽሐፍ፣ የታተመው ሁመራ ማተሚያ ቤት እንደሆነም ተገልጿል። ዋናው ጉዳይ ሁመራ ማተሚያ ቤት መታተሙ ነው። ለምን ሁመራ? የዚህ መልስ በዚያው ታሪክ ውስጥ በሌላ የሕዳግ ማስታወሻ ተቀምጧል። ምክንያቱ “የመግለጥ ቅጣት” ነው። ቅጣቱ እንደ ሕገ የተደነገገው እንዲህ ነው። “አንድ ደራሲ በተወሰነ ጊዜ ውስጥ ከተወሰኑ ገጾች በላይ እንዲጽፍ አይፈለግም። ምክንያቱም ጥራት እንዳይወድቅ ነው ይባላል። ይህን ለማበረታታት የቀለም ራሽን ተወስኗል። ይህን ድንጋጌ የጣሰ ደራሲ እንደ ጥፋቱ መጠን መጽሐፍ እንዳያነብ ይከለክላል።... ይህ ‘የመግለጫ ቅጣት’ ይባላል። ... ሳይገባቸው ወይም ሕጉን ሳይረዱት የነዚህን ደራሲያን ግጥሞች ያተሙ ማተሚያ ቤቶች ካሉበት ቦታ ተነቅለው በረሃ መሐል እንዲተከሉ ይደረጋል”

ሁመራ ማተሚያ ቤት የተባለውም ደራሲው/ዋ በሰሌዳ ጎማወርቅ የዚህ ቅጣት ሰለባ በመሆኑ/ኗ መጽሐፉ የታተመው ሕጉን ሳይረዱ የነዚህ ዐይነት ደራሲን መጽሐፍት ስለሚያትም ሁመራ በረሃ መሐል እንዲተከል በተደረገ ማተሚያ ቤት በመሆኑ ነው። በሕጽናዊነት ሆነ ተብሎ እንጂ እንዲሁ የሚጨመር መረጃ አለመኖሩን ልብ ይሏል!

በሰንብት ቀለማት ደግሞ በሕዳግ ማስታወሻ የተቀመጡት ብዙዎቹ ቀያይ መረጃዎች ደረቅ እውነቶች ናቸው። ሆኖም ከዋናው ትረካ ተገንጥለው የተቀመጡ አይደሉም፤ እንዲያውም በዋናው ትረካ ውስጥ በገጸ ባሕሪያቱ ንግግር ውስጥ እዚህና እዚያ ተበትነው እናገኛቸዋለን። የሕንስ ወላይሶ ስለ ስንዝሮ ኮምፕሌክስ እና ስለ ማሞ ኮምፕሌክስ በሕዳግ ማስታወሻ ላይ አስረድተውን ያልፋሉ። ሀሳቡ ግን ትረካው ውስጥ እን ፊያሜታ ከእነ ዶክተር አሳምነውና ከእነ ዶክተር ዮሴፍ ጋር ያላቸው ግንኙነት ጠባይ ሆኖ ይመጣል። አቶ የሕንስ አሁንም በሕዳግ ማስታወሻ ስለ ሰዎች ድክ መለያየት (የአፍ እና የድርጊት መለያየት) ሲያነሱ ዋናው ትረካ ውስጥ ድክታቸው የተለያየ ነው እንባላለን። “ለምን ይህን ድርጊታቸውና አፋቸው የማይመሳሰለው? ለምንድን ድክታቸው ከአንድ ፍጡር የመጣ አልመስል አለ? ... ሰዎች በድርጊት እየቀረቡ በአፍ እንዴት ይርቃሉ? በአፍ እየቀረቡ እንዴት በድርጊት ይርቃሉ?...” በተጨማሪም አቶ የሕንስ ስለ ሃቅላዊያን በሰንጠረዥ ጭምር ካስረዱን በኋላ ምትኬ እንዲህ ትላለች፡- “...ዕድሜ ልኬን የጎደለብኝ እኔ። የሃቅላዊያን ሊቀመንበር ነኝ...”

ሕጽናዊነት እንጀራ ላይ መመሥረቱን ያወደሱ እንደ ስንዳ/ሰነዱ ኬ. ገብረ ማሪያም አይነት ጸሐፍት፤ “እንጀራ የጋራ ስነ ልቦናችን ነው” ይላሉ። የደራሲው ሙከራም “እንጀራ በወል ልቦናችን ውስጥ የሚሰጠውን ሰፊ ቦታ ማሳየት መሆኑን እንጂ እንጀራን እንደ ስነ-ጽሑፋዊ ቅርጽ መጠቀም ብቻ አይደለም” ሲሉ ይመሰክራሉ። Adam’s experimentation with injera does not stop at the solid injera and its form. He also played with the place injera occupies in our collective psyche (so to speak)”. (An Ethiopian Life without Adam: 7-Kilo መጽሔት) በዚህም ሕጽናዊነት የቅርጽ እና የይዘት ግሩም ውህደት ሆኗል። ቅርጹ ያለ ይዘቱ መቆም አይችልም። ይዘቱም እንደዛው። ደራሲው ታሪክን ሲቆፍር የአጻጻፍ ስልቱን ከማሻሻልም በላይ አገራዊ ማንነትን እያሰሰ እንደሆነ ከበርካታ መጻሕፍቱ እንረዳለን። ጠቅላላ ሂደቱም ወደዘነጋነው/እንድንዘነጋው ወደተደረገው ማንነታችን መመለስ ነው። በሰንብት ቀለማት እንደታየው ደግሞ በዛሬ ዘመን ውስጥ ኢትዮጵያዊያን ሁሉ የሚያስጨንቁንን አገራዊ ችግሮች የሚያስወግድልን ምኞታዊ መፍትሄ ማመላከት ነው።

ሕጽናዊነትን የመሠረተው ከአገሪቷ ዕድሜ ጋር አቻ ሊሆን በሚችለው በእንጀራ ላይ መሆኑና አባቶቻችን የተወልደንን ምስጢራት ፈልፍሎ በማውጣት ላይ መጠመዱ አዳም ከተራ ደራሲነት በላይ መሆኑን ይጠቁማል። ለዚህ ነው «የሰንብት ቀለማት» የአዲስ ርእይ፣ የአዲስ ርእዮትና የአዲስ አገር ምሥረታ መድበል ነው የተባለው። (ቴዎድሮስ ገብሬ፡ ድህረ ቃል)። ስንዱ ደግሞ “መረቅ ሁላችንንም የሚጠይቀን ታሪካችንን እንድናይና ነገ-አችንን አጥርተን እንድንስል ነው” ብላለች። ስንዱን በድጋሚ ለመጥቀስ “ለእኛ ለኢትዮጵያዊያን አዳም የሌለበት ሕይወት ማለት ትንሣዔ የሌለው ሕይወት ነው” ስትል ጽፋለች።

“...የማይቀር ትንሣኤሽን ሳልም...”

ቢነጋም ባይነጋም
 የተፈቀረ አይዘነጋም።
 ከመቶ ዓመት በፊት ተወልደሽ ከመቶ ዓመት በፊት ብትሞቹም
 እንደ ጉም እኖራለሁ ሳልተኛ፣ የማይቀር ትንሣኤሽን ሳልም።።
 ያልተፈጠረ ጉንጭሽን
 እንደ ሰማያዊ ስጦታ ስስም።።
 (ሰዓሊና ገጣሚ ወርቁ ዕንቁባሕሪ)

ኢትዮጵያ ለረጅም ዘመን የኖረችበት የሰሎሞናዊ ሥርዎ መንግሥትን አውታርና ካስማ ሆኖ ያቆመው የሰሎሞን-ሳባ-ምንይልክ ተረክ ነው። የ1953ቱን የንዋይ ወንድማማቾች የመፈንቅለ መንግሥት ሙከራ ተከትሎ የተነሳው የተማሪዎች ንቅናቄ ግን ይህን ሚት ፈተና ውስጥ ከተተው። “ክፋቱ ንቅናቄው ፍጹም ከመጽሐፍ የተነሳ የየሰውን ልብ በአናርኪዝምና በኒሂሊዝም መንፈስ ሞላ። ማፍረስ ብቻ፤ መንቀል ብቻ ግቡ ሆነ። ነፍስ ያላወቀው [ያ]ትውልድ፣ በነቀለው እሴት ፋንታ አዲስ አልተከለም። ባለፈው ሮማንስ ምትክ ሌላ ሮማንስ አላበጀም። (ማርክሲዝምና ሌኒኒዝም አዲሱ ሮማንስ ነው ካላልን በቀር)” (ቴዎድሮስ ገብሬ፡ ድህረ ቃል)።

የንቅናቄው ፋና ወጊዎች እነ ዋለልኝ መኮንን “ብሔራዊ ቀሚስ ብሎ ነገር የለም” ባሉበት ጽሑፋቸው (1969)፤ኢትዮጵያዊ ብሔረተኝነት የሀሰት ነው ሲሉ ካዱ። “There is of course the fake Ethiopian Nationalism advanced by the ruling class and unwillingly accepted and even propagated by innocent fellow travellers”. ከዚያም ሰለሞናዊው ዙፋን ተሰበረ። ተረኩም ከአጼው መንግሥት ጋር ተቀበረ። በምትኩ ምን አመጡ? ሶሻሊስታዊ የእንጀራ አባቶቻቸውን እነ ሌኒንን እያጣቀሱ፤ “እውነተኛ nation state እንገንባ” አሉን። ይህ እውነተኛ የተባለውን ምንድር ነው ያልን እንደሆነ፤ It is a state in which all nationalities participate equally in state affairs, it is a state where every nationality is given equal opportunity to preserve and develop its language, its music and its history ይሉናል። ሁሉም ብሄረሰብ እየተነሳ ልገንጠል ቢልስ? ለሚለው ስጋታችን የሰጡን ምላሽ ደግሞ “ሶሻሊዝም”ኮ መጨረሻው አለም አቀፋዊነት ነው፤ ብንገነጣጠልም ተመልሰን አንድ እንሆናለን” የሚል ነበር። ይህም ኤርትራ የራሷን ዕድል በራሷ ወስና ከተገነጠለች ሆያ አራት አመታት አለፉ። “ብንገነጣጠልም ተመልሰን አንድ እንሆናለን” ያሉን ተስፋ ግን ጉም እንደመዘገን ሆኖብናል።

ዋለልኝ ስለ ዓለም አቀፋዊ ወንድማማቾችነት የሰበኩት ሶሻሊስት “ወንድሞቼ” በቆዳው ጥቁረት እየተሳለቁ በንቀት እንደሚያዩት ሳያውቅ ያለፈ “ነፍስ ያላወቀው ትውልድ” አባል ነበር። በማርቆስ ረታ አባባል፤ “አብዮታቸው አገራቸውንና ባሕሩን መረዳት ሳይሆን ስር ነቀል ለውጥ ማምጣትና ልክ እንደ ባሕርን አይነት ማድረግ ላይ ተጠምዶ ነበር” (Not to retain, not to comprehend the nation and its culture, but to change it, to do everything to make it look like the foreigners!) ሶሻሊዝም እና ዋለልኝ ሞተዋል። አገራችን ግን በዚያ ዘመን ጦስ ምክንያት ያለ ብሔራዊ ተረክ ቀርታለች። አገር አቀፍ ተረት አለመኖሩ ደግሞ አንድ ማህበረሰብ ትርጉም እንዲያጣ ያደርገዋል። “Myths are supposed to provide a dependable structure and sense of certainty, a firm foundation for a society’s sense of meaning.” (Mythic America)

አንድ አገር ያለ ብሔራዊ ተረክ፤ ያለ ሚት ቀረች ማለት አገሪቷ ነፍስ አልባ የመሆኗ ትእምርት ነው። በዚህ ዘመን ኢትዮጵያዊያን የተዘፈቅንበት የነፍስ ዝቅጠት፤ የባህል መጥፋት፤ የማንነት ቀውስና ሐሲር፤ ያለ ሚት የመቅረታችን መዘዝ ሊሆን ይችላል። (ቴዎድሮስ ገብሬ፡ ድህረ ቃል) ዛሬ በሃይማኖትና በዘር ተከፋፍለናል፡ ሁላችንንም የሚያግባባ፤ ሁላችንም በጋራ ልንቆምለት የምንችለው አንድም የወል ዓላማ የለንም። አገር ያለ ብሄራዊ ተረክ ቀርታለች።

በሐሲር ጎዳና ሰከም ሰከም ከምትሉ የተማራችሁና ያልተማራችሁ ወገኖቼ መካከል ግን፤ እነሆ አዲስ አገራዊ ተረክ ለመፍጠር በነፍስ ወከፍ ተጋድሎ ያደረገ አንድ ደራሲ አገኘሁ። እውነት ግን በሰንበት ቀለማት

እንደሆነው ሁሉ “ነዋ በግዑ ለእግዚአብሔር፤ ዘየአትት ኃጢያተ ዓለም” ተብሎ የሚያድነን፤ ቤዛ ክሊኒክ ውስጥ የሚወለድ ማኩታ ይመጣልን ይሆን? ይፈጠርልን ይሆን ጠይም ክርስቶስ? “የም ተወለደ ቤዛ ኩሉ ዓለም” የሚል አምባር የሚያስርልን? ለአገራችን መድኃኒት የሆነ ዳግማዊ መልክ-ጸዴቅ ይወለድልን ይሆን?

እውነትም እንዲህ በመለኮታዊ ተዓምር ካልሆነ ከአገራዊ ዝቅጠታችን መውጣት የሚቻለን አይመስልም። ደራሲው ግን “There is no longer any religion of state... Religion has become something individual and concerns the conscience of each... it has nearly nothing to do with the reasons that determine the limits of various peoples” ከሚሉት ከእነ Ernest Renan ጋር የተስማማ ይመስላል፤ የሰሎሞን-ሳባ-ምንይልክን ተረክ የሚተካውን አዲሱን የስንዘር-ምትኩ-ማኩታ ሚት የሠራው ከሃይማኖት ነጻ አውጥቶ ነው። ወይም Edith Hamilton እውነተኛ ሚት ከሃይማኖት ጋር የሚያገናኘው ምንም ነገር የለም (A real myth has nothing to do with religion) ባለችው ይስማማል።

ደራሲው ይህን መስመር ለማስያዝ በውብ ቋንቋ ብዙ ደክሟል። “ይህ ሁሉ የኪነት ድካም አዲስ ብሔራዊ ምንነት የመገንባት፣ አዲስ አገር የመመስረት ጣጣ ነው። እናም ድርሰቱን እንደ ብሔርተኛ ሐቲት (as a national discourse) ልንቆጥረው እንችላለን” የሚለው ቴዎድሮስ ገብሬ፤ ለመሆኑ አንድ ደራሲ ስለ አገር ምሥረታ ምን አገባው? ሲል ይጠይቃል። መልሱም “ምን ጥያቄ አለው” የሚል ነው። ቴዎድሮስ አስተያየቱን ሲያጠቃልልም፤ “እንዲያውም ዓባይት ከያኒያን--ሜጀር አርቲስት--የኪነታቸውና የተውሀቧቸው ዳርቻ ላይ መድረሳቸው የሚረጋገጠው በእንዲህ ያለው ተግባር መሆኑን ብዙዎች ይመስክራሉ” ይላል።

በ“እቴጌቱ ሎሚ ሸታ” ውስጥ ተነካካኪ የሚባል ጽንሰ ሀሳብ አለ። “በምትችለው መጠን ለአገርህ መልካም ነገር ለመሥራት መሳተፍ። አገርህን በተመለከተ ስለ ሁሉ ነገር ለማወቅ መጣር” ማለት ነው። “የስንበት ቀለማት” ደራሲ እንደ አንድ ብሔረተኛ ኢትዮጵያዊ እንዲሁም እንደ ደራሲ ማድረግ የሚገባውን ከፍ ባለ ደረጃ አድርጎታል። ስብእናውና ደራሲነቱ ሲጨመቅ ዶፍ ሆኖ የወረደው “መረቅ” ደግሞ እነሆ የስንበት ቀለማት ነው። አዳም የለየለት ተነካካኪ ሆኗል።

ከጥቂት ጊዜ በፊት ከአንድ የአዳም ክሪቲክ ጋር ስንጨዋወት ለምን እንደምንወደው ጠይቆኝ ነበር። ያኔ ገና “መረቅ” እንኳን አልወጣም ነበር። የመለስኩለት መልስ ግን “የስንበት ቀለማት”ን ካነበብኩ በኋላ ይመስላል። ደራሲው ምን ሊሠራ እንደሚችል ቀድመን ገምተናል መሰለኝ (አንባቢዎቼ ነቢይ ሳንሆን አንቀርም) “አዳምን የምወደው የገባንበትን አገር አቀፍ ችግር ከስሩ መርምሮ ምንጩን ስለሚጠቁመኝ፤ መውጫውንም ስለሚያመላክተኝ ነው...” አልኩ። ይህ እውነተኛ ፍፃሜውን ያገኘው አሁን ነው።

አዳም የኢትዮጵያን ልብ በፊደል ሥሎ እንካችሁ ብሏል። የቋንቋ አጠቃቀሙ “በአገርኛ ቋንቋም እንደዚህ መጻፍ ይቻላል እንዴ?” የሚያስብል ነው። ዐማርኛን ስልጥናባታል! ድርሰቱ በርካታ የእውቀት ዘርፎች በተራቀቀ ስልት ጥቅም ላይ ውለው በልዩ ኪናዊ አቀራረብ ተቀርፀውበታል። ኢትዮጵያና ኢትዮጵያዊነትን በተለየ መንገድ እንድናይ ያደርገናል። “የስንበት ቀለማት” ልቦለድ ብቻ ሳይሆን፤ ደራሲው የአገራችንን “የማይቀር ትንሣዔ” ያለመበት ታላቅ አገራዊ የኪነት፣ የእውነትና የእውቀት ሰነድ ነው። ይህም ስለ መጽሐፉ ሊባልለት ከሚችለው ሲሰውን እንኳን አይሆንም።